

Bəzən, bəlkə də yox - zərurətə yol təsadüf-dən başlayır, - desəm yanlışmaram, bu qənaəti təbii ki, müşahidələrim təsdiq edir, özümü də istisna etməyirəm. Tarix də, fərdi münasibətlər də beləcə yaranır, hətta epoxal nəticəyə gəlir, yaddaşlara və vərəqlərə köçürülür.

Otən əsrin 70-ci illərindən başlanan bu tanışlıq, bu gün də mövcuddur, hələ zərərə də olsa ləkə götürməmişdir. Yalnız sevinməyə dəyən faktır XXI əsr üçün!

Əyalətdə doğulan, orta məktəbi Lənkəranın Gərmətük kəndində başa vuran, ali təhsilini Bakıda Dövlət Universitetində alan, bir müddət bu şəhərə çalışan və yenidən doğma obasına qayıdan istedadlı şair Elşad Səferlinin mənimlə tanışlığı, o da istedadlı olan yazıçı Qafar Cəfərinin haqqında xoş, nəbzi təsəvvürə ziyyənlənməyə zərurət kimi yanaşaram. Men uzun illər xatirələrinə qayıtmaq istəməzdim, bu yaşında çətin hisslər olardı: orta məktəbi məhz həmin kənddə, Gərmətkədə bitirmişəm. Və bu gün də əlaqələrim davamıdır, imkan tapanda məzarisində uyuyan müəllimlərimi, şagird yoldaşlarımı yad edirəm, o illərimə qayıdıram. İndi həmin məktəb binası yoxdur, başqa əraziyə köçürülmüşdür. Nədənir, "köçürülmə" bizim tələməyimiz düşmüşdür. Ulu İravan torpağımızdan didərgin salınmağımız bellidir, siyasət qurbanıyıq. Bas qədim abidələrimizi: məscidlər, məktəblər və sairə uçubur yerlə yeksaən eləməyimiz hansı hissin qurbanıdır? Nə üçün gələcək nəslə saxlamırıq? Sivilizasiya bumudur? Ne isə...

Xeyrixah, ehtiyacı olanlara əl tutmaq, yol göstərmək Elşad Səferli üçün təsadüf yox, zərurətdir, ona görə ki, aldığı əlaqə təbiiyyəti bunu dihtə edir, müəllimlərinin öyüdüdür. Hansı ki, kənddə ona ders vermış Durneste Eminova, Əbülqasım Qasımov, Qəmər Kələntəri, Baloğlan Şərifov, İzzət Fərzullayev... mənim də müəllimlərim idilər. Allahdan özlərinə rəhmət diləyirəm.

Yeri gəlmişkən, Elşad Səferli barədə məlumat vermək istərdim: Onunla bir müddət "Maarif" tənqid dövlət neşriyyatında çalışmışıq, redaksiya müdiri vəzifəsində ləyaqətlə işləmişdir (Men neşriyyatın əvəzmiş baş redaktoru və bir neçə il direktor əvəzi (1984-1992) idim). Sonra o, Lənkəran Dövlət Universitetində baş müəllim və dosent vəzifələrini tutdu, bu gün kafedra müdiri kimi fəaliyyət göstərir, yetimləm olaraq qürur duyuram. "Elşad Səferlinin poeziyası" (2015) adlı monoqrafıyanın müəllifiyini: Elşad bəy bir gün mənə telefon açdı:

- Müəllim, - dedi. - Əhvalınız, səhəhtiniz necədir? Səsiniz güclüdür olsun yerindədir, problemləriniz varsa xahiş edirəm tələbənizə deyün. - Sesi zaah kövrəlmişdi. - Susdu.

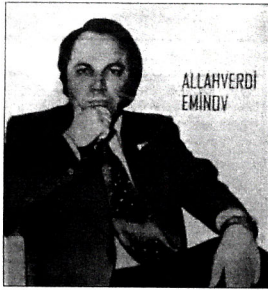
- Sağ olun, əzizim. - Deyəsən men də kövrəlmişdim, nə bilim, bəlkə də yaşandırdım. Yazmışam. Sən necəsən? Xeyli danışdıq. Və:

- Müəllim, sən istedadlı qələm sahibini ilə tanış edərdim, mümkünsə. - Astadan diləndi. - Yazıçıdır.

- Məmnuniyyətlə. - Cavab verdim. - Amma Bakıya gec gələcəksə, əsərlərinə birini göndərsin. Oxuyum.

- Çapa hazırladığı dedektiv romanla-

Manə dəniz bağışlayan şair...

ALLAHVERDİ
EMİNOV

rından çatdırsa necə? Bəlkə də fikirlərinizi bilmək istərdim.

Men təərəddüsdüz dedim ki, eyb olmaz, gözleyirəm.

- Elşad bəy meni anladı, yeni əsərləri qaneedicidir, sevinərəm. Elə-belə maraq üçün görüşmək istəyirəm, buyursun.

Tanışlıq dünyagörüşüdür, yeni məlumatlar üçün maraqlıdır. Bir də vaxtilə oxuduğum diyardandır.

Kiçik bir haşiyəyə çıxım ki: Men İstanbulda müalicədə olarkən (2016), Vətən üçün burnumun ucu göynərək aldığı telefon zəngləri, informasiyalar, şəkillər ən böyük təsəllim idi. Və belə bir vaxtda Elşadın mənə ünvanladığı bir şeirin təsirinə dözə bilmədim. Başladığı İstanbul qeydlərimdə ("İstanbulda 53 gün" Baki, 2017) həmin şeiri əbədiləşdirdim. Yazmışımdı: Budur, Elşad bir şeir həsr edib mənə. Oxudum, tutuldum, qəhərləndim qərib bir diyarda. Xetirini istədiyim 18-20 yaşlı telebə Elşad gözlerim önündə cəndlandı. İlahi, qəribliyi təbii adamlara qismət ələmə! Doğrudanmı Elşad üstadını "itirdiyi" üçün qəribəmişdir? "Küsü" adlandırıb şeirini:

Yaçın ehtiyatsız söz işləmişəm,
Günahıma görə küsmə, ay ustad!
Birca sənə olub yolumu birtəşə,
Yolda sənəyü kəsə, küsmə, ay ustad!
Niyyətimdən əl etmə əl uzadım,
Olub ki, əzdiniz nəsə adımı,
Azanın əlini kəsəmə, ay ustad!
Əz qalib bu yumru binadən gedim,
Harasa Allahın əhdindən gedim.
Atəsiz, qardaşınız dünyadən gedim -
Kimlərin çylinidə bəs men, ay justad!

(12.12.2016)

... Bir neçə gündən sonra şair Balayar Sadiq mənə bir əlyazma (kompyuter variantı) verdi:

- Qafar Cəfərin xahiş ələdi ki sizə çatdırım.

Bələkliklə, ilk tanışlığımızın təməli qoyuldu.

Maraqlı o idi - Men bunu təbii və zə-

ruri sayıram ki, Elşad bəy dostluğa necə də sadiqdır. Bir neçə dəfə mənə zənglə əlyazmanın taleyi ilə narahat olduğumu gizlətmədi:

- Müəllim, oxunmursa (gülməyəyərk) əziyyət çəkməyin, vaxtınızı itirməyin, - dedi. - Son soruşduğum cavabımda: - Oxumağa vaxt aparmaya dəyər, - dedim...

Men Elşad Səferli haqqında yazdığı monoqrafıyadan sonra qərarə almışdım kifayətdir, ehtiyatlandıım ki, özümüm təkrarlayaram, amma ehtimalımın haradasa iradəmə uduzdu, iki geniş həcmli və sözlü məqaləmi "Ədalət" qəzetində çap etdirdim, yüngülləşdim. Yuxarıda vurğuladığım kimi, "Mənə dəniz bağışladı" (Baki, "Gənclik" neşriyyatı, 2019) şeirlər kitabını oxuyanda qələmim dinc durmadı, başımda və ürəyimdə oyanan fikirlərimi ümumiləşdirməyə cəhd etdim: intellektuallığa emosionallığın vəhdətində şairin üslub çalarlarını gördüm: müəyyən dərəcədə fəlsəfiləşir, emosionallığın ürəyinə, təsvir predmetləri batırır, şeirdə ərşir və bədi varlığında qalır: başqa sözlə, poetik üslub peşakartlaşır, şairin düşüncəsində möhkəmlənir, bədi varlığında şairə, siyasətləşir. Unutmayaq ki, Elşadın intellektuallığı qəribə ərayə - dövrə təsadüf edir, insan məxluku ilə guya nağıl diliylə danışıq, ancaq ələ deyil.

Dünya həqiqətin nəğilimsi, nağıl -
Vaxtın - vədinin gör hərəsə gəlib.
Uçan xalçaların ardında indi
Uçan boşqabların ərəsi gəlib.

Qaydası pozulub söz yarışının,
Haqqı verən yox düz danışıqın.
Bir-iki kəlməyə tərif qoşanın
Dərhal də cibinə parəsi gəlib...

İndisə... kim isə eşq havasına,
Guya arxalanıb öz dühasına.
Əəl söz yaradır can havasına,
Belə "ustadların" siyahısına.
Belə "ustadların" qur siyahısına
Tezə imzaların sırası gəlib.

Əğər sözə cəmiyyətə bu qiymətlə yanaşsırsa, demək, insan gözəlliyi həyatın hərəkətverici qüvvəsini itirmiş olur, davranışın liziki - ruhi bağlılığı təsdiqini tapmır. Yaxud:

Man ələst ələmində bir dəfə doğulmuşam,
Orda gördüklerimlə burda tanışdığımam.
Orda baş daşım üstə yaçın aşılarılandı,
İndi baş daşına söykəlib andıqlarım.

Hər şey qarşıqlıdır - edilən əhtiram da,
Həmtək bu sevincin bir sıra nəfərinəm.
Men ələst ələmində gördüyümü əhtiramım
Qaytarıb əvəzin verənlərdən birtəym.

(Şeirdə "ələst" insanın əli yaranış ələ-

mini nəzərdə tutur).

Budur, bir özünü tutmuşdu deyə,
Ayı gördüm yemiş tikəsi kimi.
Bəs o özündəki kölgə ne id?
Görünürdü yumruq ləkəsi kimi.

Bu, son görüşümüzüzdür,
Nə sözün var, de -
Ürəyində sözün qalmasını,
Sap yumağınək

açılıb düşən.
Baxışlarını yığ yoldan -
Arxamca izin qalmasını,
Arxamca gözün qalmasını.

Elşadın bir şeiri "Nar çiçəyi" adlanır - emosional poetikliklə insan ömrünü təzəleyir. Ümumiyyətlə, nar obrazı sənətin predmeti kimi şəxsələdir. Bu yanaşmaya təbii baxmalıyıq, poeziya (ələcə də digər ədəbi janrlar) istənilən hadisələri, əşyaları və s. təsvir (təərrüf) səlahiyyətinə malikdir. Lakin bütün hallarda onun predmeti insandır: o, yalnız maddi istehsal, bölgü və istehsalın faktoru, psixi fəaliyyətin subyekti kimi mövcuddursa, davranışın etikasında bütöv bir şəxsiyyətdir. Əğər şair başqa ağaclardan yalnız nar ağacını seçsə, ilk öncə gözəlliyə vurğulandıqan, dünyaya xoşbəxtəsinə baxmaqdan yanaşsın: insan öz gözəlliyi dərk etməsə varlığını da biganələyir. Bu zövqdə onun üçün nar ağacı da adlaşır.

Nar ağacı -
Qanındakı ağacların ən göyçəyi,
Göz oxşayır əynindəki əl köynəyi.
Xoşbəxt - xoşbəxt boyanmışın
bu dünyaya,
Sənin qədr xoşbəxtliyim
heç yox mənim, nar çiçəyi!
Görünüşün, gözəlliyin sirt qalası,
Gündüz Güneşdən,
gecə Aydan nurlanmışın.
Yanağında işıldayan nur pəyini
Bilərək ömrümüze paylaymışın.

Şeirdə şair adillikdən uzaqlaşmışdır, ələcə də analitik bədi şərhəndə. Lakin ritorik fiqurlar nar suratinin - insanın gözəllik həsrətini inkar etmir, reflektiv hisslərinin dərkini ödəyir, yeni müəllim mücərrəd yanaşmasını əhliyə etmir.

Narə gəcen, olacaqmı, nar çiçəyin?
Olacaqsə, o gecəyə var həsrətim.
Onda bəlkə, o gecədə qoca narın
Bürclərindən gılənən nar həsrətim.

Ömrün sənin bir bənövşə ömrü qədr,
Sən - ağacın əli - güllü kəpənəyi.
Sən necə də bəxtəversən, sənin qədr
Xoşbəxtliyim yox mənim, nar çiçəyim!

(Ardı var)